

מבוא

סדר כתיבת ס"ת תפילין ומזוזות עם כל ההידורים בקצרה *

הערה חשובה: אין הכוונה שחייב המהדר ליזהר בכל אלו ההידורים. רבים מתוכם לא נהגו בהם אבותינו ואבות אבותינו מעולם, ואין לדרוש מאף אחד להדר יותר ממה שהיה נהוג, אלא שראוי לכל אחד ללמוד ולידע עד כמה אפשר להדר במצות ה'. וכבר כתב הריב"ש שעונינו הרואות שלצרכי ביתו מחפש כל אדם את הכי הנאה והמשובח, ומדוע ייגרעו מצוות אלקינו ית"ש, שלא יהדר בהם האדם אף במה שאינו מחוייב מעיקר הדין.

עיבוד הקלף

- א. עיבוד העור לקלף וכן לבתים ולרצועות ייעשה לשמה בלי שום תנאי הנהוג, כי בתנאי יש פוסלין (לפי שלא נתייחד לקדושה שהרי יכול לשנותו).
- ב. כשמעבד עור לתפילין יש לעשותו בפירוש לשם תפילין דוקא, וכן כשמעבד לשם ס"ת יהי לשם ס"ת דוקא, וכן למזוזה ולמגילה, ולא יסתפק בכוונה כללית לשם קדושה אלא יפרט, ועיין מה שכתבנו בזה באריכות בפנים הספר.
- ג. בכל דבר שצריך עשייה לשמה, לא יעשה על ידי עכו"ם או ע"י מחלל שבת בפרהסיא.
- ד. יש להקפיד שיהיה עשוי לשמה משעת המליחה שהיא תחילת העיבוד.
- ה. בעיבוד העורות בזמננו, נהוג בשלב הראשון להניח את העור בסיד כבוי מעורב בגפרית ומלח ועוד חומרים, ואח"כ מוציאים את העור ומנקים אותו לגמרי, ושוב חוזרים ומכניסים את העור לעיבוד במלחי מתכות. ויש להקפיד לכתחילה גם בהכנסה השנייה שתיעשה לשמה.

ו. מעיקר הדין סגי בייחוד לשמה בתחילת העיבוד, דאמרינן שכל מה שעושה; "על דעת הראשונה הוא עושה", [ומ"מ אם עשה הפסק יחזור ויאמר לשמה], וכיון שיחדוהו בעלים, מעתה אפי" אם יגמור אחר את העיבוד, על דעת בעלים הוא עושה, אבל אם תחלת העיבוד ע"י אחר, יש לצדד דלא אמרינן עד"ר הוא עושה אלא לענין המשך העיבוד

* כל ההידורים המובאים כאן, יתפרשו בתוך הספר בהרחבה כל אחד במקומו, והרוצה לעמוד היטב על הדברים, יעיין בתוך הספר. וגם הרבה יותר ממה שמובא כאן כתוב בתוך הספר, קחנו משם.

שלו בעצמו, אך אם יגמרנו אחר, צריך האחר לפרש בתחלת פעולת עיבודו לשמה, א"כ הפועל הראשון הוי שלוחו של בעל העורות שמנהו כשהעורות הם כבר ברשותו.

ז. אף אם יחדוהו בעלים לשמה מ"מ אל יסתפק הפועל בכך רק הפועל עצמו יאמר להדיא שעושה לשמה.

ח. יש להדר כשמכניסים מים לתוך הבור כשהעור כבר בתוכו, להכניס ביד בכונה לשמה, ולא ע"י מכונה.

ט. יש להדר לעשות כל מה שצריך לשמה, בדיבור דוקא, ולא להסתפק בכונה.

י. ישנו הידור לקחת קלף העשוי משליל שלא נהנה מהעולם הזה, ולא בא עליה זכר.

יא. הידור נוסף מתקיים בכך כשאמו של השליל נשחטה כדין, שבשחיטה כמצותה ובברכה, הבהמה מתקדשת. (ואף בלא כלו לו חדשיו שלא שייך בו שחיטה, מ"מ מהני בו שחיטת אמו מדין "כל בבהמה תאכלו" (ע"י אתון דאורייתא כלל י"ד), ובשחיטת אמו גם הוא מתעלה טפי).

יב. יזהר מאוד שלא יהיה חשש דוכסוסטוס, ולפעמים מסתמכים על כך שנראה בקלף כעין שערות, ותולים שזה אכן שערות ולפי"ז קובעים שזהו צד השער, אמנם צריך להיות בקיא כדי שיוכל לקבוע דבר ברור בזה. ויש להזהיר בזה מאוד, ורבים אין בקיאים בדבר, ונמצא שלא נזהרים בדוכסוסטוס שפוסל גם בדיעבד, וכמו שמבאר בביאור"ל סי' ל"ב. וראוי שכל סופר יתמחה בענין כדי שיוכל בעצמו לבדוק היטב שאין חשש דוכסוסטוס כלל, שפוסל את הפרשיות.

יג. צריכים ליזהר לעשות כלשון השו"ע, לצד השערות לקלוף אך ורק מה שצריך להחליקו ולא יותר, ומצד השני דוקא קולפים הרבה. ומצוי שמוכרים קלפים לתפילין שנקלפו לצד שער יותר מהנחוץ, ונכנסו בזה לחשש דוכסוסטוס שפסול.

יד. נראה שכדאי להדר שלא לקלף העור ע"י מכונה, שדינו כריבוע הבתים ע"י מכונה שיש אומרים דלא מועיל, ולא נהגו ליזהר בזה.

טו. אין למשוך כלל את הקלף, כדי שלא יהיה חציצה, ויש עוד טעם למנוע זאת, לפי שגורם שהאותיות נפסקין ונפסלין ומביא לידי הרבה מכשולות.

השרטוט

א. השרטוט יעשה לשמה בדיבור, ואף שהביאור"ל (בסימן ל"ב סי' ס"ו) הביא מהפמ"ג דלכו"ע א"צ בתפילין שרטוט לשמה, נראה דיש לחוש לדעת הלבוש (ביו"ד סי' ס"ו)

רפ"ח) דהשרטוט בתפילין מד' צדדין הוא הללמ"מ, וקיי"ל שכל העשיות המעכבות צריכות להיות לשמה, ולכן יש להדר אף בתפילין לכתחילה לעשות השרטוט לשמה.

ב. יעשה השרטוט בכל הד' צדדין. ולענ"ד אם לא שרטט מן הצדדין, יש לחשוש דמעכב בדיעבד, אפי' אם שרטט בין שורה לשורה. ולא מצאתי הכרח למה שכתב הביאור"ל שם דלכו"ע אינו מעכב כששרטט בין שורה לשורה. (עיין בזה בפנים הספור).

ג. יש להקפיד בשעת הכתיבה שלא יצא אפילו מקצת מהאות מחוץ לשרטוט, ואפילו אם מקצת האות בצד עובר על קו השרטוט הצדדי, לע"ד יש להחמיר לא לעשות כן לכתחילה ותע"ב. אמנם בדיעבד אם אפילו תיבה שלימה כתובה מחוץ לשרטוט לא פסלינן כמבוי' במ"ב (סי' ל"ב ס"ק ק"נ).

הדיו

א. הדיו יהיה נעשה לשם קדושה באמירה בפה דוקא, ויש מקום להדר שיהיה ג"כ נעשה לשם הקדושה הפרטית, לס"ת, או לתפילין, או למזוזה.

ב. נראה שעיקר המצוה בעשייתו לשמה שראוי לעשות כן לכתחילה, היינו בפעולות שהן עיקר ייצור הדיו, שלפני שמערב המים עם חמרי הגלם, יכוון לשם קדושה, ויאמר שכל הפעולות שעושה בדיו הם לשם קדושת סת"ם, ויש לצדד לכלול גם את הבישול בכוונה לשמה, אבל שאר הפעולות בעשיית הדיו, כגון כתישת וטחינת העפצים וכדו', א"צ לעשות לשמה אפילו לכתחילה.

ג. ייצור הדיו היום נעשה משלשה חומרי גלם, עפצים קנקנתום וגומא, ונהגו להוסיף ספירט וגם פיח מבעירת שמן זית, שמהדרין לצאת ידי הדיעות שצריכים עצי שמנים לדיו. [וראוי שבנתינת העפצים במים, הוספת הקנקנתום והגומא והפיח משמן זית והבישול, הכל ייעשה לשמה דהיינו לקדושת סת"ם, או לכל הפחות לשם קדושת סת"ם בתנאי שיוכל לשנותו לחול כשירצה וכנ"ל].

ד. בבישול התערובת הנ"ל במים, צריך להזהר שיבשל במים בכמות מדודה ומדוייקת כפי הצורך, שאם יעשה סמיך מדי, יתייבש הדיו ועלולים להיוצר סדקים באותיות, וכן שלא יהיה דליל מדי שאז אינו שחור כעורב כמצותה.

ה. יש להקפיד שהבישול יימשך זמן רב כדי שייקלט היטב הצבע, דלפי רוב הבישול נקלט השחרות, ואפשר להבחין במידת השחרות מול האור.